

dr hab. Tomasz Jędrzejko, prof. UŚ
Wydział Sztuki i Nauk o Edukacji w Cieszynie
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Janowice, data 02 września 2022 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej,
Pana mgr Ignacego Oboza
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne
wszczętym uchwałą numer   Rady Wydziału Grafiki i Malarstwa
z dnia 13 listopada 2018 roku procedowanym przez
Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi**

Recenzja zgodna z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz. 261).

Promotor rozprawy

Prof. dr hab. Piotr Ciesielski

Temat rozprawy

Nieświadomość i świadomość w procesie twórczym. Zestaw prac wykonanych w różnych technikach.

Rozprawa Pana mgr Ignacego Oboza jest interesującym opracowaniem z zakresu badań nad psychologią twórczości. Autor obejmuje swoimi badaniami następujące obszary rozważań teoretyczno-badawczych z zakresu: wybranych zagadnień historii sztuki, religioznawstwa, psychologii oraz wiedzy o symbolach. Celem, jaki postawił sobie Autor jest analiza relacji świadomości i nieświadomości oraz badanie jej wpływu na procesy zachodzące podczas formowania obrazu.

Komentarz do przedstawionej recenzji rozprawy doktorskiej składa się z:

1. Oceny struktury pracy.
2. Merytorycznej oceny rozprawy.
3. Uwag szczegółowych.
4. Konkluzji.

1. Struktura pracy

Przedstawiona do recenzji rozprawa liczy 144 strony. Praca składa się ze wstępu, dwóch części głównych obejmujących rozdziały oraz podsumowania (59 stron), aneksu, bibliografii, spisu ilustracji (9 stron), reprodukcji prac (40 stron), wersji angielskiej (22 strony).

We wstępie Autor zwraca uwagę na na ponadczasową i uniwersalną strukturę pojęcia *psychologii głębi* i zauważa jej inspirującą rolę w procesie tworzenia. Autor wyraźnie definiuje kierunek planowanych badań, podkreślając szczególne znaczenie zagadnień zawartych w tytule: *nieświadomości i świadomości*. Podjęty przez Autora temat jest istotny ze względu na złożoność procesu twórczego a także zastosowanie autorskiej metody badawczej.

Rozważania teoretyczne, badania oraz ich analizę Autor przedstawił w części I i II dysertacji.

Rozdział I – *Pojęcie nieświadomości i świadomości w procesie twórczym* – obejmuje następujące podrozdziały: *Świadomość, Nieświadomość*.

W analizie materiału związanego z pojmowaniem świadomości i nieświadomości w procesie twórczym Pan Ignacy Oboz definiuje obydwa pojęcia, podkreślając złożoność ich struktury. Autor opisuje świadomość jako stan psychiczny w którym *jednostka zdaje sobie sprawę z doświadczanych zjawisk, zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych* (s. 8). Nawiązując do własnych doświadczeń wynikających z aktywności artystycznej, nadaje im równorzędne znaczenie: *[...] obie sfery psychiki są tak samo istotne w procesie kształtowania dzieła* (s. 8). Autor opisuje także istotne dla twórców funkcje świadomości, która *może pełnić rolę weryfikatora* (s. 8), uczestniczyć w ocenie dzieła, analizować powody jego powstania a nawet wpływać na wybór artystycznych środków wyrazu. *Jest ona elementem weryfikującym i opisującym sens powstałego dzieła* (s. 9).

Autor w swoich dalszych rozważaniach koresponduje wyraźnie z teorią Zygmunta Freuda, Hansa Beltinga czy Carla Gustawa Junga. Zwraca uwagę na trudność racjonalnego opisanie nieświadomości a także rozumowego wyjaśnienia jej wpływu na sztuki wizualne. Pytanie o zasady wzajemnych relacji wydaje się być dla Autora inspirujące a kwestia poszukiwania odpowiedzi stała się w moim przekonaniu punktem wyjścia do podjęcia pracy badawczej. Pan Ignacy Oboz odnosząc się do własnych doświadczeń artystycznych podkreśla, że próba zrozumienia *pierwotnych treści [...] we własnej praktyce artystycznej jest [...] najistotniejszym bodźcem popychającym [...] do zanurzenia się w procesie twórczym* (s. 14). Autor zdaje sobie jednak sprawę, że precyzyjne określenie roli nieświadomości jest niezwykle

skomplikowane i wymaga wiedzy z wielu dziedzin tj.: historia sztuki, religioznastwo a także znajomości języka symboli.

Charakterystyka wybranych zagadnień psychologicznych determinujących procesy twórcze kończy pierwszą część pracy. Autor zastosował następujące metody badawcze: metodę obserwacyjną oraz metodę analizy i krytyki piśmiennictwa. Zjawisko opisano wnikliwie a obszerny komentarz wyraża w pełni zakres problemu. Autorski wybór źródeł jest prawidłowy i konstytuuje merytoryczną postawę Autora wobec podjętych badań

Rozdział II – *Analiza procesu twórczego* – obejmuje następujące podrozdziały: *Hommage a Hilma af Klint, Błąd konstruktywisty, Mój przyjaciel Kazimierz, Obrazy najnowsze, Animacje, Word Poem, Obrazy nieudane.*

Drugą część pracy rozpoczyna analiza autorskich cykli, które powstały w latach 2019-2022. Opis każdego z nich Autor rozpoczyna od krótkiej charakterystyki źródła inspiracji uzasadniając wybór zagadnienia.

Pierwszy cykl obejmuje zestaw ponad 100 prac na papierze wykonanych w technice pasteli olejnej, dedykowanych twórczości Hilmy af Klint. Autor ograniczył paletę barw i korzysta wyłącznie z form geometrycznych, dążąc do porządkowania materii obrazu. Autor nie uzasadnia wyboru techniki, nie podejmuje się także analizy znaczeniowej wykonanych dzieł. W mojej ocenie wynika to jednak ze świadomej koncepcji założeń. Autor wydaje się akceptować wszystkie, nawet przypadkowe rozwiązania dając sobie zgodę na brak zrozumienia i umiejętności oceny powstałej warstwy symbolicznej. Otwarcie zaznacza, że prace te stały się *punktem zapalnym – początkiem drogi od w pełni nieświadomej twórczości do kształtowania się namacalnych relacji pomiędzy świadomością a nieświadomością* (s. 20).

Kolejny cykl *Błąd konstruktywisty* wykonany został farbami olejnymi. Istotą prac są błędy powstałe w procesie malowania, które inspirowały Autora determinując decyzje kompozycyjne. Pomimo wrażenia, że prace powstały w rygorze świadomych decyzji, Autor zapewnia, że intencjonalne działanie obejmuje wyłącznie *ograniczenie barw oraz nawiązanie do języka geometrii* (s. 23). W moim przekonaniu taka postawa artystyczna jest niezwykle trudna i wymagająca, zwłaszcza w kontekście planowanej, autorskiej interpretacji dzieł.

Relacja omawianych zagadnień zmienia się w pewnym stopniu podczas realizacji cyklu *Mój przyjaciel Kazimierz*, w którym Autor podczas przygotowania technologicznego podobrazia

dzieli jego powierzchnię na działania świadome i nieświadome. Autor myśli o kompozycji obrazu, obserwuje efekty a następnie opisuje je z ogromną erudycją.

Efektom jest kolejna zmiana postawy twórczej widoczna w cyklu *Obrazy najnowsze*, w którym widoczne jest nawiązanie do figuracji. Pojawia się także świadoma ingerencja w obszar obrazu wyrażona czarnymi pasami widoczna w *Suprematystycznym obrazie umieszczonym za kratami*. Dalsze rozważania i poszukiwania artystyczne świadczą o niezwykle odważnej postawie Autora, która wyraża niewątpliwą potrzebę zrozumienia zawiłości związanych z działaniem na styku świadomości i nieświadomości.

W zakończeniu Autor przeprowadził podsumowanie całościowe pracy, zwracając uwagę na złożoność problemu a także jego wartość artystyczną.

2. Merytoryczna ocena pracy

Recenzowana praca jest rozprawą związaną z obszarem działań artystycznych. Celem analizy omówionego zagadnienia była realizacja prac artystycznych istotnych dla zrozumienia pojęcia świadomości i nieświadomości w procesie twórczym. W swoim opracowaniu Pan mgr Ignacy Oboz dokonał omówienia wybranych obszarów nauki związanych z psychologią twórczości. Analiza omawianego tematu oraz realizacja badań są wykonane rzetelnie. Do celów pracy zostały dobrane następujące metody badawcze: metodę obserwacyjną oraz metodę analizy i krytyki piśmiennictwa. Analiza materiału badawczego uzasadnia podjęcie tematu.

3. Uwagi szczegółowe

W części teoretycznej Autor opracowuje zróżnicowane pod względem ideowym i jakościowym cykle prac. W moim przekonaniu interesującym rozwiązaniem byłoby zaproszenie do projektu innych artystów, którzy zrealizowaliby własne prace wg określonych... lub nieokreślonych zasad. Obiektywizacja wyników badań mogłaby znacząco wpłynąć na ich jakość. Uwaga ta nie obniża jednak wartości merytorycznej i metodologicznej rozprawy doktorskiej.

Recenzowana praca doktorska Pana Ignacego Oboza pt. *Nieświadomość i świadomość w procesie twórczym. Zestaw prac wykonanych w różnych technikach.*, Łódź 2022, ss. 144 jest moim zdaniem istotną pozycją z dziedziny psychologii twórczości. Rozprawa jest

przygotowana rzetelnie, logicznie, czytelnie i bardzo dobrze opracowana formalnie. Rozprawa doktorska Pana Ignacego Oboza realizuje niezwykle poważną koncepcję związaną ze sztuką wizualną.

4. Konkluzja

Mając na uwadze wartość merytoryczną oraz wysoki poziom artystyczny przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej Pana Ignacego Oboza stwierdzam, że przygotowane przez Doktoranta opracowanie jest oryginalnym rozwiązaniem tematu oraz spełnia wymogi ustawowe określone w *art. 13 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (z późniejszymi zmianami)*.

W związku z powyższym wnioskuję do Szanownej Rady ds. stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi o przyznanie Panu Ignacemu Obozowi stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Odręczny podpis recenzenta

dr hab. Tomasz Jędrzejko, prof. UŚ